

Ministerie van Volksgezondheid,
Welzijn en Sport

VWS OMGEVINGSANALYSE COVID-19

Analyseperiode 17:30 uur d.d. 14 december – 12:00 uur d.d. 15 december

Team M&A, Directie Communicatie. Vragen? Mail naar 5.1.2a@minvws.nl

Wie is getroffen? (1 ^e ring)	Wie is betrokken? (2 ^e ring)	Wie voelt zich betrokken? (3 ^e ring)
- Nederlanders overleden aan Covid-19 - Nederlanders ziek door Covid-19	- Familie, vrienden, omwonenden van getroffen Nederlanders - Nederlanders getroffen door de maatregelen	- Algemeen publiek - Politici

Samenvatting

- De toespraak van Rutte was niet alleen goed voor ruim 8,4 miljoen kijkers, het zorgde er ook voor dat de ochtendkranten sinds lange tijd weer vol stonden met coronanieuws, er vrijwel geen plek was voor andere onderwerpen in de talkshows, en merendeel van Twitter's trending topics gerelateerd waren aan de toespraak en de harde lockdown.
- Ook niet gek gezien de impact van het nieuwe maatregelenpakket die media duiden als 'een loodzware en gitzwarte kerstboodschap van het kabinet'. Hoewel de toespraak van Rutte op veel plekken lof krijgt - vooral in de context van schreeuwende demonstranten bij het Torentje - klinkt er ook kritiek: na wekenlang gedoe, geruzie en aanmodderen kiest het kabinet nu pas voor maatregelen die passen bij het aantal besmettingen en de druk op de zorg. Na de stevige waarschuwing van Jaap van Dissel stonden zondag 'plots alle neuzen in de coalitie dezelfde kant op', aldus Trouw.
- Veelvuldig komt ons gedrag terug in de berichtgeving; niet alleen door de woorden daarover van Rutte zelf, maar vooral ook door het zichtbare gedrag van Nederlanders die maandagmiddag nog snel even een 'fonduepan wilden scoren bij de Mediamarkt' voordat het land op slot ging. De gedeeltelijke lockdown had geen effect meer, zo laat dat gedrag zien. Media stellen dat 'de rek eruit is'.
- En hoewel De Telegraaf schrijft dat het kabinet naast het virus ook moet vechten tegen kritiek, vermoeidheid en chagrijn, laten de nieuwste peilingen zien dat een grote meerderheid van de Nederlanders achter de strenge maatregelen staat. Uit onderzoek van het EenVandaag-opiniepanel blijkt dat 73% de nieuwe maatregelen goedkeurt. Volgens een peiling van Hart van Nederland vindt 78% een volledige lockdown de enige oplossing voor de aanhoudende coronacrisis. En 63% van de respondenten heeft over het algemeen vertrouwen in het coronabeleid van het kabinet.
- De woorden uit het Torentje staan in schril contrast met de beelden uit Engeland, Canada en Amerika waar men al aan het vaccineren is. Het maakt deze lockdown nog zuurder en legt bloot de kritiek op het uitblijven van perspectief ná 19 januari. 'Wanneer biedt het kabinet een ster aan deze duistere hemel?' valt te horen.
- Van alle genomen maatregelen zorgt de scholensluiting voor de meeste verbazing, maar ook voor twijfel: 'Is er wel een harde onderbouwing voor de bijdrage van scholen aan het stijgend aantal besmettingen?' Of dient het vooral om ouders thuis te laten werken? De opmerking hierover door minister De Jonge lokt kritiek uit, onder meer vanuit GroenLinks.
- Journalisten Inge Lengton, Wouter de Winther (beide namens De Telegraaf) en Lamyae Aharouay (NRC) laten zich kritisch uit over de ruimte die er gisteren werd gecreëerd om vragen te stellen over het nieuwe maatregelenpakket. Lengton beklaagt zich over het wegblijven van Rutte, over de media-optredens van De Jonge ("sterk gescript en vragen beperkt") en de 'brakke' videocall voor de schrijvende pers ("per medium 1 vraag stellen. Maar zelfs dat werd niet bij iedereen gehaald, want minister moest naar televisie. I kid you not"). De Winther noemt het (in Goedemorgen Nederland) 'wat teleurstellend' dat "als er zoiets heftig gebeurt, als het op slot gooien van het land, de ruimte om daar gewoon hele simpele vragen over te stellen heel beperkt is". "Dat is de andere kant van geen persconferentie" twittert Aharouay over het niet kunnen stellen van vragen aan premier de online toelichting van De Jonge ("nog geen half uur mét inleidend statement"). Op Twitter reageren enkele andere journalisten instemmend.

Karakterisering

- Media gaan de straat op om te peilen hoe mensen reageren op Rutte's toespraak en de nieuwe maatregelen. RTL Nieuws doet verslag van een willekeurige straat en kopt: 'Kijkers over speech Rutte: 'Het wordt een gekke kerst'. Volgens NOS reageren reizigers op Arnhem CS teleurgesteld, maar gelaten op de strenge lockdown. Sommigen reizen vandaag voor het laatst. Anderen hebben een cruciaal beroep.
- Opvallend veel vragen, al is dat logisch de ochtend nadat zoveel nieuwe maatregelen aangekondigd zijn. Verschillende media komen met berichten ter opheldering van de verscherpte maatregelen: 'Welke winkels blijven open? Kan ik nog sporten? De harde lockdown in 7 vragen' kopt bijvoorbeeld de Volkskrant.

SISOS (Slachtoffers – Identiteiten – Schade – Oorzaken – Scenario's)

-

Informatiebehoefte

Welke informatie vragen leven er bij getroffen?

- Uit cijfers van de Stichting KijkOnderzoek blijkt dat ongeveer 8,4 miljoen mensen maandagavond hebben gekeken naar de toespraak van premier Mark Rutte vanuit het Torentje. Sinds het begin van de coronacrisis wist nog niet eerder een toespraak of persconferentie zo veel kijkers te trekken.

- Volgens waterbedrijf Vitens daalde tijdens de toespraak van premier Rutte de watervraag met 40%, een daling van 10,5 miljoen liter in een half uur. "Om kwart voor zeven zaten we er klaar voor. Het dal was om kwart over zeven. Om half acht zaten we weer op normaal niveau", zo stelt Vitens dinsdagochtend. De 'totale dip' duurde drie kwartier.
- Rijksoverheid.nl was maandagavond nauwelijks bereikbaar in de eerste uren na de toespraak van premier Rutte. Halverwege de avond was de site weer goed te bereiken. Door 4 miljoen hits tegelijkertijd meteen na de toespraak van Rutte, raakte de website overbelast, zegt een woordvoerder.
- AD stelt de vraag waarom de ziekenhuiszorg spaak loopt, terwijl de IC's niet vol liggen.
- Trouw stelt de vraag: 'Spelen kinderen werkelijk zo'n kleine rol in de verspreiding van het coronavirus als eerder gedacht? Of blijken de scholen nu toch de achilleshiel van het Nederlandse coronabeleid, en moet de oorzaak van het stijgende aantal besmettingen vooral daar worden gezocht?'
- Nu.nl licht de volgende vragen die binnenkwamen via het reactieplatform NUij uit: Hoe zit het met kinderdagverblijven? Blijven die wel open, of gaan ze net als de scholen dicht? Mag ik nog wel eten afhalen bij een restaurant? Het bestellen en afhalen van eten blijft mogelijk. Blijven dierenwinkels open? Voor mij geen levensbehoefte, maar voor mijn beestje wel. Als je in het buitenland woont (binnen de EU) en je ouders wonen in Nederland, mag je dan wel met Kerst naar ze toe? Mijn zoon vraagt zich af of hij nog kan blijven autolessen en in januari examen kan doen. Mogen de stukadoor en elektricien wel gewoon in mijn huis komen werken? Met Kerst mag je drie in plaats van twee personen ontvangen. Hoe zit dat met Oud en Nieuw? Hoe zit het met de ggz? Gaat de psychiatrische zorg nog door? En gebeurt dit dan alleen online? Blijven de oliebolkransen open?
- De Volkskrant licht de volgende 7 vragen uit: Voor welke winkels maakt het -kabinet een uitzondering? Kan ik nog uit eten in een hotel? Welke kinderen mogen nog wel naar school? Hoeveel familieleden mag ik met Kerst ontvangen? Kunnen we nog op vakantie? Hoe zit het met kerkbezoek? En sporten, mag dat nog?
- Op de corporate social mediakanalen van VWS komen n.a.v. de toespraak veel vragen binnen over welke winkels e.d. nog wel open zijn, hoe het zit met de kinderopvang en sport en wat nu cruciale beroepen zijn? Ook opmerkingen en vragen over het vaccin; krijg je een aantekening in het gele vaccinatieboekje als je het vaccin neemt?
- Op de social mediakanalen van minister De Jonge gingen de vragen over de consequenties van de maatregelen voor bruiloften, uitvaarten, kinderopvang, scholen, sportscholen, winkels, hotels en kappers.
- Op de social mediakanalen van staatssecretaris Blokhuis wordt gevraagd wat deze lockdown betekent voor daklozen?

Hoe wordt het incident omschreven (welke facts en figures worden benoemd)?

- In Engeland is volgens de regering een nieuwe variant van het coronavirus opgedoken. In het Lagerhuis zei de **Britse minister Hancock van Volksgezondheid** dat er waarschijnlijk een link is tussen de mutatie en het toegenomen aantal besmettingen in het zuidoosten van Engeland. Daar zijn momenteel ongeveer 1000 gevallen van de nieuwe variant bekend. Die mutatie van het coronavirus verspreidt zich sneller dan de bestaande varianten, zei Hancock, maar mensen worden er niet zieker van.
- **Indeet** meldt op basis van eigen onderzoek dat het tekort aan zorgpersoneel nog steeds doorzet. De vacature voor IC verpleegkundige staat in de top 5 van vacatures met de grootste stijgingen. In oktober was er nog een stijgende vraag naar verpleegkundigen voor individuele gezondheidszorg, zoals thuiszorg en geestelijke gezondheidszorg. Dat is veranderd naar een oplopende vraag naar verpleegkundigen voor de SEH en IC. "Het afgelopen half jaar zien we dat de vacaturetrend een directe afspiegeling is van de ontwikkelingen rondom Covid-19", zegt een woordvoerder.
- De **voorzieningenrechter van de rechtbank in Den Haag** heeft in een kort geding de eisen van Stichting Protect Everybody grotendeels afgewezen. De Staat moet van de rechtbank beter beargumenteren waarom leerlingen op middelbare scholen geen mondkapjes hoeven te dragen tijdens de lessen in de klaslokalen.
- 'Steun in Japan voor doorgaan Olympische Spelen brokkelt verder af' kopt NOS op haar liveblog. Uit een enquête van de nationale omroep NHK blijkt dat een groot deel van de Japanners wil dat de Olympische Spelen volgend jaar zomer niet doorgaan. 32% voorstander van afgelasting, 31% wil dat de Spelen opnieuw worden uitgesteld. Slechts 27% van de ondervraagden heeft er geen problemen mee dat de Spelen op 23 juli 2021 van start gaan.
- **Bol.com** geeft de komende tijd voorrang aan wat het bedrijf corona-essentiële producten noemt. Daarbij valt te denken aan zaken als handzeep, mondkapjes en babyartikelen.
- **Gelderse ziekenhuizen** werken hard om de roosters voor de feestdagen rond te krijgen en vooralsnog lukt dat zonder personeel terug te hoeven roepen, 'maar dat kan morgen anders zijn'. Een **woordvoerder van het Nijmeegse Radboudumc** stelt (mede namens het Regionaal Overleg Acute Zorg): "We zetten alles op alles om te voorkomen dat medewerkers hun geplande vakantie in deze periode moeten inleveren. We balanceren wel op het randje." **CWZ-verpleegkundige Kirsten de Haan** is ondertussen toch al gevraagd om te komen werken omdat ze de bezetting niet rond krijgen, terwijl ze eerder vrij zou zijn.

Vaccinatie

- De **Duitse regering** verlangt volgens krant Bild van het EMA dat het Pfizer/BioNTech-vaccin op 23 december wordt goedgekeurd. Dat kan volgens Berlijn niet wachten tot 29 december. Bondkanselier Merkel en haar ministerie van Gezondheid oefenen volgens de krant grote druk uit, omdat er veel besmettingen zijn vastgesteld en ook omdat BioNTech een Duitse farmaceut is. Volgens de Duitse regering "rijzen er vragen over de daadkracht van de Europese Unie", aldus Bild.

- In de **Verenigde Staten** zijn maandag de eerste mensen ingeënt met het Pfizer/BioNTech-vaccin. De eerste prik was voor een verpleegster van een Joods medisch centrum in New York. De injectie werd live op televisie uitgezonden.
- In **Canada** is maandag voor het eerst iemand ingeënt met het Pfizer/BioNTech-vaccin. Hier was de prik voor een verzorger.

Wat zien, ruiken, voelen, horen, proeven mensen (zintuiglijke waarnemingen)?

- De **Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd** en de **Nederlandse Zorgautoriteit** schrijven in brief aan minister Van Ark dat ziekenhuizen momenteel lukt om de meeste behandelingen die binnen zes weken moeten worden uitgevoerd, ook binnen die termijn te verrichten. Bovendien is de zorg veilig. Maar het is 'een wankel evenwicht' want het ziekteverzuim is hoog. De werkdruk voor de mensen in de zorg is hoog. Door ziekte en stress kunnen zorgmedewerkers uitvallen. Ziekenhuizen zien dat steeds meer medewerkers burn-outverschijnselen hebben. Sinds het begin van de uitbraak hebben huisartsen veel minder mensen doorverwezen naar ziekenhuizen en de geestelijke gezondheidszorg. De toezichhouders schatten dat er ongeveer 1,1 miljoen minder verwijzingen zijn geweest dan gebruikelijk. In sommige gevallen zijn de klachten vanzelf overgegaan, maar er zullen ook veel mensen bij zitten die later alsnog geholpen moeten worden. Dat stuwmeer van uitgestelde zorg kan pas worden aangepakt als de coronacrisis voorbij is.
- Volgens het AD is een verdubbeling van het aantal coronapatiënten voor de ic's en zeker voor de verpleegafdelingen niet op te vangen zonder de reguliere zorg grotendeels stil te leggen. Een verdrievoudiging lukt al helemaal niet. De uitgangssituatie is nu veel minder gunstig dan begin oktober.
- **V&VN-woordvoerder Michel van Erp** zegt dat het 'gewoon te veel aan het worden is'. "Verpleegkundigen zijn op, moe, willen bijkomen. Maar de feestdagen hebben ze inmiddels ook op hun buik moeten schrijven. Natuurlijk zal iedereen zijn schouders er weer onder zetten, maar op een gegeven moment is de energie ook gewoon op."
- Uit navraag van BNR bij **113 Zelfmoordpreventie** blijkt dat de crisislijn steeds meer meldingen en hulpvragen krijgt van ondernemers. Ook mkb-organisaties, overheidsinstellingen en werkgevers melden bij 113 steeds vaker dat zij ondernemers aan de lijn krijgen die wanhopig zijn en aan zelfdoding denken, aldus BNR. De hulporganisatie maakt zich daar zorgen over en waarschuwt dat juist nu een precieze fase aanbreekt. "Er is voor heel veel ondernemers nog geen perspectief of en wanneer het beter wordt", zegt Jacqueline Regeling, kwartiermaker sociaal domein bij 113. Zij heeft veel contact met mkb-organisaties, zzp-clubs en overheidsinstellingen. "Ondernemers zijn gewend zelf hun problemen op te lossen, dat deden ze ook bij de vorige crisis, de kredietcrisis. Maar nu voelen ze zich machteloos en hebben het gevoel grip op hun hele leven kwijt te raken."

Waarneembaar gedrag (schadebeperking)

Wat doen of laten getroffen en betrokkenen?

- Demonstraties in **Rotterdam**, **Vlissingen** en **Den Haag** naar aanleiding van de ingestelde lockdown. Zo'n 300 mensen protesteerden gisteravond voor het stadhuis in Rotterdam. De demonstranten riepen leuzen als 'Rutte rot op'. Rond 22.00 uur waren er nog 50 betogers rondom het Weena over. Het ging om een 'vreedzaam burgerinitiatief' waarbij de anderhalvemeterregel niet werd nageleefd. Er werd hier en daar vuurwerk afgestoken, maar dat stelde volgens de politie niet veel voor. In Rotterdam heeft de politie twee mensen aangehouden wegens belediging van agenten. In Vlissingen werd het stadhuis bekogeld met stenen en vuurwerk. Eerder op de avond hielden betogers in Den Haag een lawaaioprotest bij het Torentje waar premier Rutte zijn toespraak hield. De politie heeft daar twee betogers opgepakt.

Volgen zij onze gedragsadviezen (handelingsperspectieven) op?

- Burgemeesters Peter den Oudsten van Utrecht, Jan van Zanen van Den Haag en John Jorritsma van Eindhoven doen gistermiddag de oproep om niet meer naar de binnenstad te komen. De berichten over een strenge lockdown zorgen maandagmiddag voor een grotere toeloop in de winkelgebieden. AD spreekt van 'extreme drukte'; "Er staan lange rijen voor winkels. Veel mensen doen nog even snel kerstinkopen voordat het niet meer kan." In **Eindhoven** was het 'hartstikke druk'. Volgens een woordvoerder van Jorritsma liepen in Eindhoven de parkeerplaatsen en parkeergarages 'pijlsnel' vol nadat bekend werd dat dat het kabinet naar alle waarschijnlijkheid een lockdown zou aankondigen. In **Utrecht** was de drukte nog het best te vergelijken met een rustige zaterdag. "De drukte is nog net hanteerbaar. Maar de burgemeester doet een oproep aan iedereen om het niet zover te laten komen dat hij weer een noodbevel moet afgeven om de winkels eerder te sluiten." De gemeente **Den Haag** twitterde maandagmiddag dat het te druk is in de binnenstad. "Doe je (kerst)inkopen online." Ook de gemeente Amsterdam heeft de mensen via Twitter opgeroepen naar huis te gaan als het te druk is. Ook riep de gemeente op een mondkapje te dragen en afstand te houden. De gemeente **Rotterdam** constateerde dat het eigenlijk te druk werd in het centrum en dan met name in de omgeving van het Binnenwegplein, de Karel Doormanstraat en de Lijnbaan. "Vermijd deze locaties! Shop lokaal en online", twitterde de gemeente. Ook in kleinere plaatsen is het druk met winkelend publiek dat nog op de valreep zijn slag wil slaan. Zo is het in **Almere** zo druk dat de gemeente via Twitter oproept om niet meer naar het stadscentrum te komen. De gemeente **Meppel** heeft zelfs de binnenstad afgesloten voor verkeer met personen die willen gaan winkelen. Parkeergarages zijn gesloten.

Betekenisgeving

Welke oproepen en waarschuwingen worden gedaan?

- De **Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd** en de **Nederlandse Zorgautoriteit** waarschuwen in brief aan minister Van Ark dat als het aantal besmettingen niet snel daalt, mensen binnenkort misschien niet meer de zorg krijgen die ze nodig

hebben. De instanties schrijven dat de nieuwe toename van het aantal gevallen, kort na het hoogtepunt van de tweede golf, "ontegengesteld leidt tot grote risico's voor de veiligheid en toegankelijkheid van zorg". Het lukt ziekenhuizen momenteel om de meeste behandelingen die binnen zes weken moeten worden uitgevoerd, ook binnen die termijn te verrichten. Bovendien is de zorg veilig. Maar het is 'een wankel evenwicht' want het ziekteverzuim is hoog.

- **Branchevereniging Centraal Bureau Levensmiddelenhandel** roept op tijdens de lockdown niet te gaan hamsteren. "Doe boodschappen zoals je altijd doet in deze periode en koop alleen wat je nodig hebt." Het CBL verwacht meer drukte dan normaal om deze tijd. December is volgens de CBL 'altijd een drukker periode dan normaal', al zullen dit jaar zullen 'meer mensen de feestdagen thuis vieren'.
- **Verpleeghuis Gozate in Werkendam** heeft familieleden van bewoners opgeroepen te helpen in de verzorging, omdat het personeel overbelast is. Tientallen bewoners zijn besmet met corona en zorgverleners zitten ziek thuis.

Welke emoties, waardeoordelen, kwalificaties, kritiek, steun worden gegeven?

- Op de corporate social mediakanalen van VWS blijven berichten aanwezig over het niet eens zijn met de mondkapjesplicht; opnieuw zijn volgens hen de cijfers alleen maar hoger geworden sinds de plicht is ingegaan en hebben ze het idee dat het juist averechts werkt. Op de social mediakanalen van minister De Jonge wordt gezegd dat door de mondkapjesplicht mensen minder afstand hebben gehouden en het daarom 'zo ver is gekomen'.
- Op de corporate social mediakanalen van VWS was er n.a.v. de toespraak kritiek waarom kerken wel openblijven, de Eredivisie door gaat en waarom hotels open mogen blijven, maar geen roomservice mogen aanbieden terwijl je vervolgens wel iets bij bijv. UberEats zou kunnen bestellen. Op de sociale mediakanalen van minister De Jonge was er n.a.v. de toespraak vooral kritiek op het openblijven van gebedshuizen en Schiphol en de doorgang van de Eredivisie.
- Op de sociale mediakanalen van minister De Jonge geven sommige Twitteraars aan het vaccin te willen als ticket naar de vrijheid, terwijl anderen het 'never nooit' zouden willen.
- Op de social mediakanalen van minister Van Ark worden zorgen geuit over kwaliteit, veiligheid en toegankelijkheid van de zorg n.a.v. een brief van IGJ en de NZa aan de minister.

Media geven duiding aan de harde lockdown

- In het **commentaar van AD schrijft Hans van Soest** dat het kabinet 'veel te lang bleef ruziën'. Vorige week nog probeerde een lid van het kabinet een besluit over heropening van de horeca te forceren door een memo vol fopargumenten te lekken naar de pers.
- Het **hoofdcommentaar van Telegraaf** noemt de harde lockdown 'onvermijdelijk', maar ook opmerkelijk gezien de lange duur van deze lockdown, 'zeker in verhouding tot Duitsland' waar eenzelfde pakket geldt tot 10 januari. "Het laat zien hoe ernstig de situatie is." Net als AD vindt ook Telegraaf dat er veel tijd is verloren, maar de oorzaak is volgens de krant 'weifelend optreden' en 'halfbakken maatregelen'. Het beroep dat telkens werd gedaan op de eigen verantwoordelijkheid van burgers zorgde ervoor dat te veel ruimte ontstond om zelf de regels in te vullen.
- Volgens **Wouter de Winther (Telegraaf)** dringt de vraag zich op in hoeverre de maatregelen proportioneel zijn: "Iedereen zag het in winkelstraten in de grote streken te druk worden, maar wat scheelt het als daarom nu ook de kapper in Dokkum dicht gaat? Of de sportschool in Cuijk?" De columnist Een duidelijke onderbouwing waarom nu ineens alles dicht moet, en scholen, detailhandel en gyms over een kam worden geschoren, ontbreekt. Dat steekt schril af bij het coronamaatwerk waar het kabinet eerder prat op ging. De oppositie is intussen maar deels bij machte om het nog over proportionaliteit te hebben, meent De Winther: "GL, SP en PvdA gilden de afgelopen dagen al om steviger ingrijpen. Ze krijgen hun zin."
- **Telegraaf** noemt het een 'illustre rijtje': de Eredivisie, Schiphol en gebedshuizen. Op social media regent het kritiek op de uitzonderingspositie van Schiphol, maar ook van de gebedshuizen. Gevreesd wordt voor taferelen eerder dit jaar in Staphorst en Barneveld waar honderden mensen bijeen kwamen in kerken. "Maar als je let op de cijfers van de afgelopen dagen, kan ik mij niet voorstellen dat je daar als kerkelijke raad niet heel serieus mee omgaat", zegt scriba Diepenbroek van de Hersteld Hervormde Kerk.
- Volgens **NRC** verandert het kabinet 'ingrijpend van koers' nu het beleid niet meer is gericht op het voorkomen van grote desastreuze economische schade. Dat bleek 'moeilijk vol te houden'. Tom-Jan Meeus spreekt daarbij van 'coronakwakkelen'. De strenge lockdown moet volgens hem zeker ook gezien worden vanuit de verkiezingstijd. "Maar als crisisbestrijding en campagnetijd in elkaar overlopen, zoals nu, kan het geen kwaad voor ogen te houden welke politicus het meeste profijt van streng crisistoetred heeft."

Politici reageren op de harde lockdown

- **D66-fractievoorzitter Rob Jetten**: "Het is helaas nodig dat de maatregelen strenger worden. Voor veel mensen valt dat juist in deze feestelijke maand extra rauw op het dak. Houd je dus aan de regels en wees voorzichtig. En wees er voor elkaar. Samen kunnen we dit! #persconferentie"
- **PVV-fractievoorzitter Geert Wilders**: "Mede door zwakke kabinetsbeleid nu harde maatregelen. Wat een drama voor iedereen in de zorg, horeca en winkels! Ik leef met iedereen mee en zal het kabinet kritisch bevragen over noodzaak van de maatregelen en 100% compensatie. #toespraakrutte #coronavirus #coronamaatregelen"
- **Kamerlid Wybren van Haga**: "Welkom in Dystopia! @MinPres kijkt niet naar de feiten en kondigt toch een lockdown aan. 500 mensen op de IC, een mondkapjesplicht die ongezond is en een onnodige 1,5 meterregel. En 2 miljoen ondernemers gaan failliet." 17 maart 2021 verkiezingen. Stem Nederland terug! #FVD

- **ChristenUnie-fractievoorzitter Gert-Jan Segers:** "We beleven voor deze Kerst donkere dagen en moeten opnieuw een lockdown in. Het is voor velen van ons zwaar. Maar nu we licht aan het eind van de tunnel zien, komt het aan op hulp aan elkaar en hulp van de overheid. Hoe dan ook, het gaat Kerst worden."
- **CDA-fractievoorzitter Pieter Heerma:** "De stille hoop was dat er meer kon, juist in deze tijd. Het gevoel is daarmee anders dan in het voorjaar, maar de noodzaak is hetzelfde gebleven. We zullen ons allemaal aan de maatregelen moeten houden. Alleen samen kunnen we de strijd tegen dit virus aan. #ZorgVoorElkaar"
- **D66-Kamerlid Salima Belhaj:** "Wat een verdrietig maar noodzakelijk besluit #lockdown. 'De omgeving van de mens is de medemens' (Deelder). Dit maakt het moeilijk voor ons allen om menselijk contact te beperken, maar óók om je te houden aan de maatregelen juist voor de ander: De Medemens. Wees #lief voor elkaar."
- **D66-Kamerlid Steven van Weyenberg:** "Had gehoopt dat deze motie niet actueel zou worden. Maar nu lockdown toch nodig is, goed dat kabinet motie @ThierryAartsen en mij uitvoert. Niet alleen supermarkten open, maar ook slagers, bakkers, kaasboeren, drogisterijen, slijterijen etc #middenstand #Kooplokaal #corona"
- **GroenLinks-Kamerlid Suzanne Kröger:** "Musea, winkels, horeca en zelfs de scholen dicht. Nederland gaat in #lockdown. Maar vanaf Schiphol blijven de vakantievluchten gaan. Wat gaat het kabinet doen!?"
- **GroenLinks-Kamerlid Lisa Westerveld:** "Heftig dat scholen dicht gaan en dit zo plotseling is besloten. Benieuwd naar de invulling van 'kinderen die extra aandacht verdienen'. Uit de eerste lockdown bleek glashelder dat kwetsbare leerlingen het hardst worden geraakt. Sterkte aan alle leerlingen, leraren en ouders"
- **SGP-fractievoorzitter Kees van der Staaij:** "Indringende toespraak van de premier. We hadden gehoopt op een andere Kerst dan nu. Maar de diepste kern van Kerst blijft staan: de herdenking van Jezus' komst naar deze wereld. Lockdown of niet: Hij is ons nabijgekomen!"
- **SP-fractievoorzitter Lilian Marijnissen:** "Wekenlang groeide het aantal besmettingen en zwakte het kabinet. Nu rest alleen nog maar de noodrem. Verspilte tijd met nu keiharde gevolgen voor het onderwijs, winkeliers en vele anderen. De SP wil zsm extra inzet voor de zorg en steun voor getroffen. [...] Daarnaast is meer duidelijkheid nodig over hoe we verder gaan na 19 januari. Wat is het plan na deze lockdown? Dat moet morgen in een Kamerdebat duidelijk worden. Anders wordt deze lockdown veel ellende voor veel mensen zonder perspectief."
- **VVD-fractievoorzitter Klaas Dijkhoff:** "Het is zwaar. Deze lockdown is een bittere pil. Alleen als we ons aan de maatregelen houden komen we uit deze ellende. Denk aan elkaar, je familie, de ondernemer om de hoek en aan jezelf. We komen hier doorheen. Met elkaar. Voor elkaar. Samen. #coronamaatregelen"
- **GroenLinks-fractievoorzitter Jesse Klaver:** "Een nieuwe lockdown is ongelofelijk heftig, maar helaas nodig om het virus tegen te gaan. Dit is opnieuw een moment voor solidariteit. We moeten goed letten op de mensen die het moeilijk hebben en klaar staan met hulp voor een ander. #lockdown [...] Met name sluiting van het basisonderwijs raakt een hele generatie en dat steekt, zeker als je ziet dat er nog steeds vakantievluchten van Schiphol vertrekken. Dat is waar het debat morgen in de Kamer over moet gaan. #lockdown" Later reageert Klaver op het NOS-bericht 'De Jonge: scholen ook dicht om ouders thuis te laten werken' met: Thuiswerken afdwingen door kinderen hun onderwijs af te nemen? Er moet een andere manier zijn. We hebben dit voorjaar geleerd dat scholen sluiten funest is voor alle leerlingen, vooral met achterstanden. Zolang Schiphol, kerken en eredivisie wel kunnen, is dit erg wrang."
- **PvdA-Kamerlid Kirsten van den Hul:** "Wat @MarjoleinMoor zegt Rug van hand met omlaag wijzende wijsvinger Grote zorgen over wat de sluiting van scholen (weer!) betekent voor kinderen die 't het hardst nodig hebben. Als het thuis niet veilig is. Of als je ouders minder goed kunnen helpen.. Daarom: investeer in gelijke kansen. Juist nu!"
- **FVD-fractievoorzitter Thierry Baudet:** "Wat Rutte/De Jonge nu gaan doen is absurd. Dit geeft zo extreem veel schade aan ons land, onze economie, horeca, MKB/ZZZ, geestelijke gezondheid en levensplezier. Voor een virus dat voor verreweg de meesten NIET gevaarlijk is. Dit moet stoppen. Stem 17 maart voor vrijheid! #FVD"
- **SP-Kamerlid Peter Kwint:** "We zijn niet in een week tijd in een totaal andere situatie terecht gekomen, @arieslob. Dit was met dit beleid een accident waiting to happen. Wat het kabinet veel te lang negeerde. #op1 [...] Tot nu toe was het onbespreekbaar, nog letterlijk toen ik het vorige week opbracht. En nu is het onvermijdelijk. Ik ben het met iedereen eens die zegt dat de gevolgen gigantisch zijn. Maar dit is wel waar je uitkomt na maanden van gezwabber en een beetje wel beetje niet. #op1"
- **Rotterdamse burgemeester Aboutaleb** steunt de overheidsmaatregelen, maar sluit niet uit dat er voor zijn stad een avondklok komt, mocht de huidige lockdown niet het gewenste effect hebben.

Belangenpartijen uit de zorg reageren op de harde lockdown

- "Houd de Kerstgedachte vast, blijf omzien naar elkaar" kopt **KBO-PCOB** boven een persbericht. **Directeur Marcel Sturkenboom:** "December is normaal gesproken een feestelijke periode, met tijd en aandacht voor je naasten. Laten we dat idee vooral ook blijven vasthouden, ook wanneer we beter niet bij elkaar op bezoek kunnen komen. Dus ons advies blijft: Stuur een kaartje, doe dat belletje, want eenzaamheid ligt op de loer. Houd de Kerstgedachte vast, laat merken dat je aan elkaar denkt, blijf omzien naar elkaar. Ook in het nieuwe jaar." Dat er door deze strengere lockdown nog meer druk op de mantelzorger komt te liggen, noemt Sturkenboom een ander punt van zorg. "Dat punt zullen we nadrukkelijk onder de aandacht van het kabinet en alle beleidsmakers blijven brengen."
- "Het kan niet veel strenger dan wat nu op de plank ligt", zegt **V&VN-bestuurder Gerton Heyne** over de harde lockdown. "Dit gaat zeker de druk op de zorg verminderen. Ik kan me niet anders voorstellen dan dat dit gaat leiden tot minder besmettingen en dus tot minder ziekenhuisopnames. De reacties onder zorgpersoneel dat Heyne vertegenwoordigt zijn

tweeledig, zegt hij. "Vanuit hun professe hoor ik: dit is noodzakelijk. Verzorgenden en verpleegkundigen snappen die maatregelen en zijn er blij mee. Maar die mensen zijn tegelijk ook moeder of kind. Dus iedereen levert erbij in."

- **V&VN-woordvoerder Michel van Erp** noemt het 'logisch' dat het kabinet nu ingrijpt. Hij zegt dat het 'gewoon te veel aan het worden is'. "Verpleegkundigen zijn op, moe, willen bijkomen. Maar de feestdagen hebben ze inmiddels ook op hun buik moeten schrijven. Natuurlijk zal iedereen zijn schouders er weer onder zetten, maar op een gegeven moment is de energie ook gewoon op."

Belangenpartijen uit de sport reageren op de harde lockdown

- Sportscholen ontkomen deze keer door de verscherpte coronamaatregelen niet aan sluiting en dat is "een hard gelag voor de sector", zegt **Ronald Wouters, voorzitter van branchevereniging NL Actief**. "Ondanks dat we open waren, was het zwaar. Sportscholen werkten onder het break-evenpoint. Het stijpe aan de horizon was dat vanaf januari met de inentingen ook weer meer mensen zouden komen, maar dat wordt nu een lastig verhaal", zegt Wouters.
- **Richard Piekaar, woordvoerder van BasicFit**, noemt de sluiting 'teleurstellend'. "We begrijpen dat de verspreiding van corona moet worden ingeperkt, maar we hadden gehoopt dat gewaardeerd zou worden dat wij bijdragen om mensen fit te houden en zo te helpen corona in te dammen", zegt Piekaar. "In Engeland hebben sportscholen een uitzondering gekregen. Wij hadden ook gehoopt te mogen openblijven omdat we geen bijdrage leveren aan de verspreiding."
- De 'binnensporten' reageren teleurgesteld, maar ook begripvol op de lockdown voor de komende weken. Alle binnensportlocaties moeten hun deuren sluiten. "Heel vervelend, maar ook begrijpelijk", zegt **Guust Jutte, manager sport bij zwembond KNZB**. "Het is nodig, dus we zullen het met z'n allen moeten doen." Net als in het voorjaar gaan de sportscholen, zwembaden en sporthallen dicht. "In het voorjaar hebben onze clubs al laten zien hoe flexibel ze met de situatie zijn omgegaan", zegt **directeur Marieke van der Plas van gymnastiekbond KNGU**. "De maatregelen vragen wederom om creativiteit en inzet van alle clubvrijwilligers, bovenop alles dat er dit jaar al aan hen is gevraagd. We hopen dat we in het nieuwe jaar de draad snel kunnen oppakken, in het bijzonder voor kinderen, jeugd en andere kwetsbare groepen, groepen die vaak niet zelfstandig kunnen sporten." "Het zijn over de hele linie ingrijpende maatregelen voor de Nederlandse samenleving", zegt **directeur Guido Davio van de volleybalbond Nevo**. "Het is natuurlijk teleurstellend dat deze extra maatregelen nodig blijken. We hopen dat we in januari weer zicht krijgen op het laten sporten van mensen, zodat we weer kunnen bijdragen aan de vitaliteit en weerbaarheid van Nederland." De binnensporters moeten opnieuw buiten op zoek naar alternatieven om bezig te blijven. "Maar voor een zwemmer is dat lastig", zegt Jutte.
- De Nederlandse waterpoloclubs uit de eredivisie houden nog een sprankje hoop, maar ze weten dat de kans minimaal is dat de competitie op korte termijn hervat kan worden. Vorige week dinsdag kregen ze goed nieuws, toen het kabinet toestemming gaf aan topsportcompetities om op 17 december weer van start te gaan. Zes dagen later kondigde premier Rutte echter aan dat alle binnensportlocaties per direct dicht gaan, waaronder de zwembaden. "Vorige week ging de vlag uit, omdat we weer mochten beginnen. Maar nu moeten de zwembaden dicht", zegt **voorzitter John Jansen van AZC uit Alphen aan den Rijn**, de koploper in de mannencompetitie. "En gaat het bad alleen voor ons open? Ik weet bijna zeker dat dit niet reëel is." **Technisch coördinator Rob van de Blaak van Polar Bears**, de nummer 1 bij de vrouwen, houdt hoop. "Het gaat in totaal om zestien, zeventien zwembaden waar de clubs uit de eredivisie in trainen en spelen. Als die allemaal zeggen: 'we geven jullie de sleutel, jullie kunnen erin', dan is het mogelijk. Maar als ze er een paar dicht gooien, dan houdt het op. Het is ook hopen tegen beter weten in." **Zwembond KNZB** liet maandagavond al weten dat hervatting van de waterpolocompetities eigenlijk niet haalbaar is. "Logisch", zegt Jansen. "Ik acht de kans minimaal dat zestien, zeventien zwembaden zeggen: 'we blijven wel open omdat vijftien mannen een balletje willen gooien'. Het kan ook niet. Het badwater moet op temperatuur worden gehouden, er moet chloor in; daar is toch personeel voor nodig." De waterpoloteams delen normaal gesproken een bad met andere watersporten. Daarnaast vinden er dagelijks zwemlessen en 'vrij' zwemmen plaats. Dat alles is tot 19 januari niet toegestaan. Van de Blaak gaat op korte termijn nog wel in gesprek met de eigenaar van zwembad De Peppel in Ede, de thuisbasis van Polar Bears. "We kunnen zeggen: geef ons de sleutel van het zwembad maar. Ja, de verwarming zal wel uitgaan. Dat maakt voor ons niet zo uit, het is wel lekker om in iets kouder water te zwemmen." Bij AZC trainden de waterpoloërs de afgelopen periode vier keer per week, in afwachting van hervatting van de competitie. De warming-up deden ze in de parkeergarage van hun zwembad AquaRijn. "En daarna meteen het water in. Alles om voor zo goed mogelijke spreiding te zorgen", zegt Jansen, die vooruitlopend op een mogelijke hervatting ook al financiële middelen bij elkaar aan het zoeken was om zijn spelers twee keer per week een coronatest te laten doen. "Maar het feest gaat niet door. Het is een rollercoaster, we zijn in een week van 100 naar 0 gegaan."

Experts reageren op de harde lockdown

- **Microbioloog Rosanne Hertzberger**: "Echt geïrriteerd: aantal besmettingen in kinderopvang en basisonderwijs miniem, terwijl Nederland massaal thuiswerken negeert. Ken talloze situaties waar de baas gewoon liever zijn mensen op kantoor ziet, op bij de klant op bezoek. Zie terugkeer files. [...] Waarom niet thuiswerken verplichten in plaats van mensen hun eigen kinderen als een blok aan het been hangen om de maatschappij tot stilstand te krijgen? Dit is een onderwijsoffer voor het bedrijfsleven. Leg de Zuidas stil, gooi de kantoren op slot ipv de school en de creche."
- **Epidemioloog Alma Tostmann van Radboudumc**: "Goed dat deze maatregelen genomen worden, gezien de cijfers." Volgens haar begon de tweede golf waar Nederland nu inzigt bij jonge mensen. Ondanks alle maatregelen die al gelden,

bereikt het virus nu steeds meer ouderen. "Scholen sluiten in deze fase lijkt me heel verstandig", zegt Tosmann. "Het gaat een dag of tien tot twee weken duren voordat we zien of de maatregelen effect hebben."

- De maatregelen, zullen zeker werken. Dat verwacht **Frits Rosendaal**, hoogleraar epidemiologie aan bij het **Leids Universitair Medisch Centrum**. "Ik denk dat dit moest, er kon niet langer gewacht worden. Het is een ferm pakket, vergelijkbaar met wat Duitsland doet, maar ik denk niet dat de maatregelen onnodig ver gaan. Alle beperkingen apart werken een beetje. Hoe meer maatregelen je neemt, hoe harder het werkt", aldus Rosendaal.
- Volgens viroloog **Ab Osterhaus** was het de enige overgebleven optie. "De besmettingscijfers zijn gewoon veel te hoog, terwijl er al veel maatregelen genomen zijn. Met kerst en Oud en Nieuw zou het bij de huidige maatregelen helemaal kunnen escaleren, zeker omdat het virus in deze lange wintermaanden sowieso al beter gedijt. Mensen lijken ook coronamoe. Je moet nu een duidelijk signaal afgeven dat het niet langer zo verder kan."
- Microbioloog en OMT-lid **Marc Bonten** is verrast dat alle scholen en kinderdagverblijven sluit. "Jonge kinderen dragen weinig bij aan de verspreiding van het virus, dus het directe effect van die maatregelen zal gering zijn. Je doet dit vooral zodat ouders thuis moeten blijven en daardoor minder reizen."
- Wiskundige en Red Team-lid **Bert Slagter** is nog voorzichtig en zegt dat we het virus nog helemaal niet onder controle hebben. Het aantal positieve tests per honderdduizend mensen over de afgelopen zeven dagen zit nu in de meeste regio's boven de 300. Doel is om dat op z'n minst onder de vijftig te krijgen, terwijl ook het percentage positieve tests omlaag moet, legt de wiskundige uit. Pas dan heb je echt zicht op waar de clusters zijn. "En zolang je niet op dat punt bent, is je zicht beperkt [...]. Met deze nieuwe maatregelen zou volgende week de piek bereikt moeten zijn. Als we ons dan echt eraan houden, zou het aantal besmettingen per veertien dagen ongeveer kunnen halveren. Dan komen we aan het einde van de lockdown weer rond de 2000-3000 besmettingen per dag uit. En dan zijn versoepelingen zeker weer mogelijk."
- Epidemioloog en OMT-lid **Susan van den Hof** noemt de stijging van het aandeel van de kinderen 'niet heel verwonderlijk'. "Want kinderen, ook middelbare scholieren, hoeven als enigen geen afstand te houden. Ze mogen contact met elkaar hebben en dat doen ze ook. Je ziet nu dat ze belangrijker worden in de verspreiding." Van den Hof meent dat er ook nog veel winst te behalen valt op andere vlakken: "Er zijn ook veel mensen die naar het werk gaan of gaan shoppen. Ze denken dan: de kans dat ik hier besmet raak is klein. Maar al is die individuele kans klein, bij elkaar levert dat een groot aantal besmettingen op."
- Hoogleraar infectiepreventie **Andreas Voss (Radboud UMC)**. "Wat echt hard nodig is, is dat het aantal contactmomenten teruggaat. We zien aan alles dat we te veel onderweg zijn en te veel ontmoetingen hebben."
- Volgens **UMCG-arts-microbioloog en OMT-lid Alex Friedrich** voldoen de maatregelen aan zijn motto 'Hit hard and early'; "Als we hadden afgewacht, waren we te laat geweest." Wel moet het testen volgens hem nog beter; "Het grootste probleem ligt bij de mensen zonder of met heel milde kanten." Hij zou graag zien dat zorgmedewerkers bijv. bij een uitbraak regelmatig een sneltest doen, ook al hebben ze geen klachten. Ook medewerkers die met een besmet persoon in aanraking zijn geweest zouden zich tien dagen lang elke dag moeten testen. Ook voor middelbare kan het nuttig zijn of voor werknemers die niet thuis kunnen werken. "Door zoveel te testen vind je de rode draden, weet je waar je moet zoeken."
- De harde lockdown is maatschappelijk niet zonder risico, waarschuwt **neuropsycholoog Erik Matser**. Hij signaleert dat de spanning in de samenleving steeds verder oploopt. Groepen Nederlanders staan volgens Matser nu al onder hoogspanning of zijn geestelijk opgebrand, door bijvoorbeeld grote economische onzekerheid. Ontspanning is dan het toverwoord. Maar de nieuwe lockdown maakt dat nog moeilijker, zegt Matser. "Ik heb drie jongvolwassenen thuis zitten. Die gaan niet naar de disco, niet naar de universiteit, kunnen geen meisje of jongen ontmoeten en vanaf maandagavond dondert alles echt om." Hij waarschuwt voor het risico dat 'de boel echt uit elkaar kan klappen' waardoor mensen massaal de straat opgaan en de regels aan hun laars gaan lappen.
- **Pozob-bestuurder Karin Scheele** reageert: "Dit is toch wel heftig" - hoewel ze ingrijpen zag aankomen - staat ze toch te kijken van de zwaarte en de duur ervan. Ook meldt het Eindhovens Dagblad dat huisartsen in de regio zich afvragen of de nieuwe lockdown de vaccinatiecampagne in de weg gaat zitten en wat voor consequenties dat heeft.

Vaccinatie

- **Publicist Bert Ummelen** vindt leeftijd geen goed criterium om te bepalen wie als eerste het vaccin moet krijgen, omdat 'kalenderleeftijd' en 'biologische leeftijd' niet altijd goed samenvallen. Een effectief voorrangbeleid zal meer maatwerk moeten zijn; een betere richtsnoer is volgens hem dan ook de mate van kwetsbaarheid. De zogeheten Rockwood-schaal biedt een goede oriëntatie om te bepalen wie bij voorrang opgeroepen moet worden. Dat zijn dan niet zo zeer fitte ouderen en evenmin de zeer kwetsbaren. De eersten hebben nauwelijks een verhoogd risico om besmetting niet goed te boven te komen, voor de laatsten biedt het vaccin naar alle waarschijnlijkheid geen bescherming. Het gaat dus om de middengroep van ouderen, met in termen van de schaal, 'risico van kwetsbaarheid' en om de 'licht kwetsbaren'.
- **PhD candidate Environmental Psychology Group aan de RUG, Anne van Valkengoed**, bekritiseert de prijsvraag van de overheid om ideeën in te sturen voor het verhogen van de vaccinatiebereidheid: het legt volgens haar bloot hoe de overheid de sociale wetenschappen ziet; "Voor het ontwikkelen van het coronavaccin schrijven we toch ook geen prijsvraag uit?"

Hoe wordt naar de overheid gekeken?

Toespraak premier Rutte

- **Politiek commentator Xander van der Wulp (NOS)** spreekt van 'indrukwekkende woorden' van de premier in een 'unieke' toespraak. Volgens Van der Wulp drukten de demonstranten 'een flinke stempel' op de toespraak. Van der Wulp noemt het 'knap' hoe de premier inspeelde op de demonstratie. Volgens de commentator is dit 'een nieuwe fase waar we in komen'; "...het zijn ingrijpende maatregelen waar Nederland voor vijf weken mee te maken krijgt". Van der Wulp noemt het 'al met al een vrij compleet verhaal'. "Maar dus enigszins verstoord door achtergrondgeluid." In het Radio 1 Journaal zegt Van der Wulp dat het hem opvalt hoe het kabinet 'echt aan de noodrem trekt'. "Binnen het kabinet wat er vorige week eigenlijk nog een strijd over het mogelijk openen van restaurants, over het bieden van meer perspectief voor ondernemers en nu zijn we in deze situatie. Het tekent de onvoorspelbaarheid van het coronavirus, maar daaraan gekoppeld natuurlijk ook de onvoorspelbaarheid van het kabinetsbeleid." Van der Wulp noemt het ook opvallend hoe minister De Jonge in een 'recordaantal' programma's verscheen op één avond. "Hij was op vrij veel plekken te zien of te horen." Volgens Van der Wulp gaf De Jonge toe dat er vorige week nog hoop was en dat er binnen de coalitie en kabinet toen geen ruimte was om verdergaande maatregelen te nemen. "Het was een realistisch antwoord, maar een ook een frustrerend antwoord [...] Het is altijd een balanceer act voor het kabinet, maar het komt niet echt heel gebalanceerd over op dit moment."
- **Politiek commentator Fons Lambie (RTL)** stelt dat we een premier zagen 'die een ernstige toon aansloeg'. "Premier Rutte die echt weer een beetje die crisispremier was uit die periode maart/april tijdens die eerste golf." Lambie noemt de aanwezigheid van demonstranten bij het torentje het grote verschil met de eerste toespraak. De commentator spreekt van 'hele forse maatregelen'. Verder valt het Lambie op dat de eerdere worsteling en weifeling van het kabinet in een weekend voorbij is gegaan. "Ze zijn in een weekend gewichtloos." De laatste weken zouden er in Den Haag nog genoeg mensen zijn geweest die hoopten op versoepelingen, ook bij regeringspartijen, maar daar was gisteravond 'absoluut geen enkele sprake meer van'. Volgens Lambie was de boodschap 'echt zeer somber en zeer donker'. "In Nederland zal het tot zeker half januari heel stil worden."
- In het NOS Journaal (20:00) noemt **politiek commentator Ron Fresen** enkele redenen die het kabinet heeft om in te grijpen; de seinen die op dieprood sprongen, de kerstvakantie en Duitsland. Dat de maatregelen tot 19 januari gelden noemt Fresen een 'ongelooflijk harde boodschap voor de ondernemers'. Volgens de commentator wil het kabinet terug naar een situatie zoals we die ook in het voorjaar hadden. Fresen noemt de aanwezige demonstranten 'complotdenkers'.
- **Politiek commentator Wouter de Winther (De Telegraaf)** stelt dat er op dit moment echt van alles moet gebeuren; "Den Haag moet echt aan de bak". De Winther noemt het sluiten van de scholen mede om de ouders thuis te houden, 'een hele curieuze motivatie'. De commentator noemt Rutte's opmerking dat het kabinet 'geen keuze heeft' 'heel bijzonder'; "...de keerzijde ervan is wel dat als je in het najaar nog hoorde dat er enorm werd gevocht over die beperkingen die nu worden opgelegd, dat ze in het kabinet elkaar beschuldigden van 'feitenvrije waanideeën (...)', dan is er wel iets gebeurd in die tijd. En dan is de vraag: welk argument (...) aan die hele reeks maatregelen te geven, behalve dat je een doel probeert te bereiken. Maar of het ook effect sorteert per maatregel, dat blijft een beetje in het luchtledige hangen. (...) Gisteren zei Hugo de Jonge bij Beau dat ze eigenlijk de hele gereedschapskist nu hebben leeggeschut, dus alles wat ze kunnen doen, doen ze. Dat lijkt dan ook toch een beetje op paniek..." Volgens De Winther is het echt de afgelopen 24 uur pas duidelijk geworden. De Winther heeft gehoord dat het verzet van de D66 ministers nu een stuk minder was. "En ook minister Hoekstra liet zich minder gelden en daardoor was er ook meer ruimte en sneller overeenstemming mogelijk dan dat in het najaar het geval was." De Winther vermoedt dat er in de Kamer niet veel of heel erg groot verzet zal zijn tegen het pakket dat nu op tafel wordt gelegd. "Het is natuurlijk ook richting verkiezingstijd, dus men zal het feit dat het zover is gekomen met deze totale lockdown wel het kabinet ook aanrekenen (...) dat er te lang is gewacht om hard in te grijpen."
- Volgens het **hoofdcommentaar van NRC** is het te betreuren dat Rutte in zijn toespraak niet de hand in eigen boezem stak: 'Niet alleen de burger faalde, ook het kabinet'. Eerdere persconferenties en maatregelen lieten ruimte voor twijfel en daarmee eigen interpretaties. En toen drie weken geleden de R boven de 1 uitkwam, volgde er ruzie onder ministers over 'gezondheid versus economie'.
- **Paul Stamsnijder van de Reputatiegroep** noemt het een 'ongelooflijk goed bedoelde maar ook onhandige persconferentie'. Volgens Stamsnijder deed de lawaaidemonstratie 'ontzettend afbreuk' aan de inhoud. "Het waren twintig hele lange minuten."
- De **hoogleraar virologie aan de Katholieke Universiteit Leuven Marc van Ranst** vond de toon van de toespraak van Rutte was goed. "Ik vond hem Macron-achtig, en dat bedoel ik als een compliment."

Journalisten kritisch over ruimte voor persvragen

- **Chef politieke redactie van De Telegraaf, Inge Lengton**, laat zich op Twitter kritisch uit over het ontbreken van een persconferentie; "Het is verkiezingstijd. Persco door kabinet? Nee. De Jonge doet iig nog media, maar sterk gescript en vragen beperkt. Democratie en persvrijheid in NL [...] In heftigste lockdown tot dusverre #TK2021 [...] Schrijvende pers mocht tijdens brakke videocall per medium 1 vraag stellen. Maar zelfs dat werd niet bij iedereen gehaald, want minister moest naar televisie. I kid you not." **Kim van Keken (De Groene Amsterdammer)** noemt dat laatste op Twitter 'een groot probleem'. Lengton vervolgt: "Uiteraard officieel bezwaar aangetekend. Antwoord woordvoerder De Jonge: dat luttele half uurtje aan antwoorden op persvragen moest gezien worden als 'stukje service' aan schrijvende pers. En over

Rutte en duikgedrag gaat VWS niet. Dus doorlopen mensen..." **Bas Paternotte (The Post Online)** reageert met: 'stukje service' en ook **Ton van Dijk (HP/De Tijd)** reageert met: 'Stukje service?'. **Lucas Benschop (oprichter 1848.nl en voormalig journalist)** reageert met: "Wanneer de journalistieke waakhondfunctie wordt gereduceerd tot een privilege #stukjeservice"

- **Politiek verslaggever voor NRC, Lamyae Aharouay**, twittert: "Op deze dag was het onmogelijk vragen te stellen aan Mark Rutte. Hugo de Jonge gaf na de tv-toespraak online toelichting: 9 journalisten in nog geen half uur mét inleidend statement. Dat is de andere kant van geen persconferentie."
- Bij Goedemorgen Nederland noemt **politiek commentator Wouter de Winther (De Telegraaf)** het 'wat teleurstellend' dat "als er zoiets heftig gebeurt, als het op slot gooien van het land, de ruimte om daar gewoon hele simpele vragen over te stellen heel beperkt is. Er werd verwezen naar de website [...] maar die vloog er ook gelijk uit. Daardoor bleef toch de klap nog wel even nadreunen en mensen in onzekerheid. En je hoopt met een paar simpele vragen [...] toch misschien wat meer helderheid te krijgen die ook het kabinet kan helpen. Want als je gewoon antwoord geeft op simpele vragen, kan je ook gewoon aan voorlichting doen in plaats van alleen maar zenden." Op de opmerking van de WNL-presentatrice dat er nu wel gezegd werd van 'er zijn wat mensen die 's avonds in talkshows aanschuiven [...] en daar kunnen vragen gesteld worden', zegt De Winther: "Ja, maar ik begreep wel dat minister De Jonge toch vooral wilde dat de vragen vooral van boven kwamen en dat de rest van de studio zich koest moest houden en het was ook heel lastig [...] om vanaf de bank de minister te bevragen. [...] Je merkte wel dat het niet de bedoeling was om al te veel door te vragen en dat zei Hugo de Jonge ook (...): Er is aan de talkshow tafels te veel gesproken over de maatregelen in plaats van het gevaar van het virus [...]. Dat kan zo zijn, maar er zijn wel een heleboel vragen natuurlijk te stellen over wat er besloten is."

Opiniepeilingen

- Uit **onderzoek van het Hart van Nederland-panel** onder ruim 3.000 mensen blijkt dat ook na de tweede toespraak van premier Rutte een ruime meerderheid achter het coronabeleid van het kabinet blijft staan. Bijna twee derde van de Nederlanders (63%) heeft over het algemeen vertrouwen in het coronabeleid van premier Rutte en minister De Jonge. Het vertrouwen in het overheidsbeleid rondom het coronavirus schommelt, want half augustus had bijna de helft van de Nederlanders minder vertrouwen in het coronabeleid. Begin augustus was dat nog 62%. Een ruime meerderheid van 78% vindt een volledige lockdown de enige oplossing uit de aanhoudende coronacrisis. Toch laten een aantal panelleden weten dat ze de komst van de lockdown te laat vinden. Daarnaast vindt het panel dat de timing niet juist was. Met het oog op de aanstaande winkelsluiting en de kerstboodschappen vindt 67% dat half december een slecht moment is geweest om een lockdown aan te kondigen.
- Volgens een **peiling van EenVandaag** onder ruim 22.000 mensen staat 73% achter een strengere lockdown waarbij onder meer niet-essentiële winkels dichtgaan en mensen in contactberoepen geen klanten mogen ontvangen. Volgens voorstanders is het de hoogste tijd dat het kabinet ingrijpt, omdat veel mensen de urgentie zelf niet voelen. 23% van de deelnemers staat niet achter een strengere lockdown. Sommigen zien er tegenop met nog meer beperkingen te leven. Anderen vinden het slecht voor de economie en voor ondernemers die het al zo zwaar hebben. In het onderzoek is ook gevraagd wat mensen vinden van een volledige lockdown, waarbij niemand de deur uit mag, behalve als je een cruciaal beroep hebt of voor noodzakelijke boodschappen. Daarover zijn de meningen verdeeld: de grootste groep (53%) is hier voorstander van. Het zou volgens de deelnemers helpen om de ziekenhuizen te ontlasten. 40% vindt dit te ver gaan. Zij hebben er geen zin in om nog meer beperkingen opgelegd te krijgen, terwijl anderen zich niet aan de regels houden. Ook vindt de laatste groep dit een te zware maatregel met de feestdagen in het vooruitzicht.

Wat is de 'taal van de straat'?

- 'Anderhalvemetersamenleving' is het Van Dale Woord van het Jaar. 'Fabeltjesfuik', dat refereert aan mensen die op sociale media voortdurend complottheorieën op hun tijdlijn te zien krijgen, eindigde als tweede. En het scheldwoord 'viruswappie' completeert de top drie.